

סימן קלז
דין פאה נכרית

יום ה' ר"ח תמוז תשכ"ד, טאנכיר יע"א

לכבוד הרב הגאון וצדיק ראש אב"ד הצדק קובלנא
כבוד מוהר"ר שלום משאש שליט"א.

הנה באתי בזה לדרוש חוות דעת כבודו הרם, בענין מחלוקת הפוסקים המובאה באחרונים בענין שער באשה ערוה וכסוי הראש דנשים הקרוי דת יהודית בלשון הגמרא והפוסקים. אם פאה נכרית (שער הנחתך ואינו דבוק לבשרה) קרוי כסוי הראש בשביל האשה הלובשת אותה פאה, דעת הרמ"א (או"ח סי' ע"ה) שזה לא מקרי גלוי הראש ואין כאן שער באשה ערוה, אבל בס' באר שבע (עיין באר הגולה והפר"ח שם) חולק וסובר דאף בפאה נכרית שייך שער באשה ערוה ואיסור פריעת הראש. יודיעני כבודו מה דעתו בזה ואיך לנהוג למעשה בזה. גם אם הפאה נעשית משערותיה של עצמה שחתכה ועשתה ממנה פאה נכרית אם זה מיחשב כסוי בשבילה.

הדורש בשלומו בכל הכבוד
אברהם אלחזק בר יודא ס"ט

תשובה

לכבוד החה"ש כולל תהלות, כהה"ר אברהם לחדאד הי"י, יושב בישיבת כולל טאנכיר יע"א.

קבלתי מכתבו זה כחדש ימים ולא פניתו להשיבו עד עתה לרוב טירדות הקדש העמוסים עלי.

שאל כבודו לחוות דעתי בענין פאה נכרית אם אין בה משום איסור פריעה הראש לאשה, וכן לענין ק"ש אם מותר לקרות כנגדה, ואיך לנהוג למעשה בזה, ואם אין חילוק בין אם היא עשויה משערותיה או משערות חברתה.

והנה מדבריו נראה שמערב ענין איסור פריעת ראש באשה עם שער באשה ערוה לענין ק"ש, ושכל מקום שאסור משום פריעת ראש אסור משום ערוה לענין ק"ש.

ולפי דעתי יש לחלק ביניהם, דענין שער באשה ערוה לענין ק"ש תלוי ברגילות, דאם היא רגילה להיות פרועת ראש, אף שהיא פרועת כל הראש כולה ועושה איסור דאורייתא, או כגון בחצר דאסור משום צניעות, ה"ז מותר לקרות ק"ש כנגדה, וזה מדוקדק מדברי הטור והש"ע סי' ע"ה שכתבו טפח מגולה באשה במקום שדרכה לכסותו אסור לקרות ק"ש כנגדו. ובסעיף ב' גבי שער כתבו שער של אשה שדרכה לכסותו, ומזה הוציאו דשערה חוץ לצמתה שאינו מתכסה אין חוששין להן כמ"ש מור"ם שם. ובמקור הדברים בכ"י בשם הרשב"א הטעם משום שהוא רגיל בהם ולא טריד עכ"ל. ועי' בב"ח שם וז"ל בא להוציא פניה ידיה ורגליה במקום שהולכין יחף שלעולם רגליה הם מגולים דאינו אסור לקרות כנגדם וכו' ע"ש. הרי דהכל תלוי

ב"ד, נראה שיש להקל בדברים רבים בדיעבד עי' תה"ד סי' רל"ב, ט"ז סי' קכ"ה סק"ו ג"מ למהר"מ בולא ז"ל אות מ"ט ועי' כפי אהרן ח"ב חאה"ע סי' ז' בסופו.

וכ"ש בנדון דידן שכתבו וכל שום גבי בעל ורק השמיטו אותו אצל האשה דודאי אין שום לעז על גטין הראשונים וגיכר הדבר שהוא שכחה בעלמא.

עוד מצאתי טעם אחר להתיר גם לדעת הג"פ בנד"ד לפי מה שמצאתי בפת"ש סי' קכ"ט אות ה' ע"ש כיוצא בזה על דברי הג"פ שכתב להתיר במקום דחק וא"א להשיג גט אחר, שם כתב בין שני חצאי לבנה (ר"ל בקל רק ע"י טורח רב) ע"כ, ומינה לבדן דידן דא"א להשיגו בקל וכמה הרפתקי דעדו עלן כי הבעל קשה עורף וידענו כמה סבלה האשה בהיותו פה קודם שיברח, גם מקומות רחוקות הרבה וא"א לכתוב ישר אלא בעקיפין ע"י ב"ד דמדינה אחרת והענין מתאחר הרבה ואטרוחי ג' בתי דינין וכולי האי ואולי, ובפרט דהאשה בדעתה שלקחה שטר שחרורה אחרי כמה שנים של עינוי, ושואלים הלכו בה להנשא ומטיילין ארוכות וקצרות וע"י איחורה תוכל להפסיד גורלה, ובמ"א כתבו משם הפוס' דאפי' בשביל זילותא דבי דינא מיקרי שעת הדחק ומקום עיגון.

וע"ע להש"ח מערכת גט סי' כ"ט אות א' מה שהאריך בסברות בענין מקום עיגון וכתב משם הרב ג"פ עצמו בדבר שאינו אלא משום מנהג בעלמא מקילין בעיגון כל דהו, ושם סיים הג"פ בדבר שרבו המתירין או אפי' ספק שקול כיון דקי"ל בשל סופרים הלך אחר המיקל, אע"ג דאנן מחמירין בגט לחוש לדברי המחמירין, מ"מ בכה"ג יש להקל ולסמוך על הרדב"ז והמבי"ט ומהריק"ש דס"ל דלהחזיר הגט למקומו אפי' במקום קרוב ושיירות מצוייות יש לחוש לעיגון עש"ב, והארכנו במ"א וכאן קצר המצע.

ואיך שיהיה, ראוי למעכ"ת לשים לב ולתת עין בקורת יפה על הסופר שלא תצא שגיאה מתחת ידו, בפרט בגט כיוצא בזה שעבר תחת השגחת ב"ד ועשו מעב"ד שאין ראוי לצאת מתחת ידיהם דבר כזה בלי להעיר עליו, אם לא שנאמר דלפניהם נגלו כל תעלומות הגז' ולרוב הפשיטות לא הוצרכו גם להעיר, אך זה אינו שבכל אופן המנהג בכל ב"ד לשלוח מכתב מצורף עם הגט להעיר על השינויים שנעשו בגט ושאינם מעכבים בדיעבד וכיוצא, וכ"ש שלדידהו הויא לכתחילה כיון שלא ניתן והבעל לפניהם ואולוי נתעוררו בשעתו דדאי היו כותבים אחר, וכל זה אחמח"ר מעוצם חכמתם כי רב הוא.

גם מלבד זה יש קצת שינויים שאינם מעכבים כגון וחניכא שכתבו אותה בהא', ואצלנו שהוא מקום הנתינה שהוא עיקר כותבים אותו באלף, גם דילגו תי' בו, שאנו נוהגים לכתוב שאנו מגין בו, אבל כ"ז אינו מעכב כמ"ש הפוס' בפשיטות.

זהו הנ"ל ותול"מ, וציי"מ וימ"ן, והי"ז ביום יו"ד באדר ב' התש"ל.

החותם בברכה
ע"ה שלום משאש ס"ט

מ"מ נר' דהמקילין לצאת בפאה נכרית יש להם על מה שיסמוכו, והם אותם הגאונים שהבאנו לעיל ומור"ם ז"ל בתוכם, ועי' להמצצה"ה שם בסי' ע"ה סק"ה שכתב דאף דאין ראייה כ"כ למ"א מההיא דיוצאה אשה בחוטי צמר, די"ל דמיירי תחת השבכה והן מכוסים, מ"מ עיקר ראייתו מסיפא דילדה לא תצא בשער של זקנה דילמא מחכו עלה ותסירן מפני הבושה ומייתי לה ד' אמות, וע"כ במגולה איירי דהא חישי' דמחכו עלה עכ"ל ע"ש, ומכלל הדברים ג"כ דאיירי בר"ה כפשט הדברים, ובפרט שכל האחרונים הנ"ל ראו ס' המחמירים ולא חשו לה כמ"ש המג"א והפמ"ג ובעל התניא.

גם במחז"ק ראיתי לכל המתחסדים וחסידיו חב"ד בכלל שכולם לובשים פאה נכרית גלויה בשוק בלי כיסוי כלל, וסומכים ודאי על בעל התניא זצ"ל שנמשכין אחריו בכל ענייניהם שהוא ידוע לחסיד וקדוש ועכ"ז התיר בזה.

וכן נ"ל נכון לעשות, כך שנשי הרבנים והת"ח לא יהיו שפלים ובזוים משאר העם, רק שהם מגלים באיסור, והם יגלו בהיתר, ככה הבעלים לא יביטו על שאר נשים, וגם עי"ז נוכל למשוך שאר נשים העושים באיסור שיוכלו לעשות בהיתר ע"י פאה נכרית, דלא שבקי היתרא ועבדי איסורא, לא כן אם נלך לחומרא, אזי מעולם לא ילבשו מטלית על ראשם שהוא מנוולם וישארו כל ימיהם באיסור.

וכל זה אמרנו בין שהיא עשויה משערותיה או משערות חברתה, וכמ"ש הד"מ משם הגהות אלפסי, וכן נר' דעת האחרונים, זולת הלבוש הביא דבריו הרב עט"ז שמדקדק לשון פאה "נכרית" דמשמע שאינה שלה אלא משערות חברתה, ואין זה דקדוק, דנכרית ר"ל שאינו שיערה הרגיל המדובק בגופה, אלא זרה מגופה, יהיה אידך שיהיה, שלה או של חברתה הכל בכלל נכרית, ואין בידי ס' הלבוש לראות דבריו, ועי' בהגהות מהר"ר ברוך פרענקיל ז"ל שבסוף הש"ע הגדול שכתב לעיקר בלבוש שאין מבואר מדבריו כמ"ש המחבר הזה [עט"ז] משמו עכ"ל.

העולה מזה דמי שירצה להקל לצאת בפאה נכרית גלויה בין משערה בין משל חברתה יש לו על מה לסמוך בשופי, וכן ראוי לעשות, ומי שירצה להחמיר על עצמו לכסות גם פאה נכרית לצאת יד"ח כל הפוסקים ובפרט הרב עצי ארזים שכתב שהמיקל עתיד ליתן את הדין, תבא עליו ברכת טוב, וזה הנ"ל, וצויי"מ וימ"ו, החו"פ קובלנא יע"א בחדש אב הרחמן יה"ל ש' תשכ"ד לפ"ק, הצעיר קש וחשש.

ע"ה שלום משאש ס"ט

פימן קלח

עוד בענין הנ"ל

שוב בעלותי ארצה באו לידי שני ספרים המדברים בענין זה, והם חולקים מן הקצה אל הקצה, דהרה"ג שא"ב הרב הוד יוסף משאש ולה"ה, התיר

ברגילות, ומינה יש ללמוד דה"ה לנשים שרגילין לגלות ראשם בזמננו זה דאין כאן שום טירדא לראות אותם כך, ואין בזה משום ערוה, לקריאת שמע. וכן פירשו כל המפרשים בהא דאיתא בש"ס טפח באשה ערוה, דהיי' בדבר שרגיל להיות מכוסה באשה, עי' בסי' ע"ה בב"י שם. וכן מצאתי להדיא להרב בן איש חי הבי"ד הרב כף החיים סי' ע"ה אות טו"ב וז"ל וכן הנשים של ערי אירופה שדרכן לילך תמיד פרועי ראש מותר לקרות כנגדן כיון דכל הנשים דרכן בכך עכ"ל.

אבל לענין איסור פריעת ראש לאשה לגבי דת יהודית, זה אינו תלוי ברגילות, ואף שנהגו היום לגלות גם ברה"ר זהו מנהג של איסור כמ"ש בש"ס ופרע את ראש האשה מכאן אזהרה לבנות ישראל שלא תלכנה פרועות הראש. ודוקא ברה"ר אבל בחצר אין איסור אלא משום צניעות, וכמ"ש באה"ע סי' כ"א ס"ב ובאה"ט שם.

ולמאי דאתאן עלה, לענין פאה נכרית לגבי איסור פריעת ראש, הנה רמ"א כתב שם באו"ח סי' ע"ה וכ"ש פאה נכרית אפי' דרכה לכסות, ומקור הדברים בד"מ סי' ש"ג משם הגהות אלפסי החדשים דמותר לאשה נשואה לגלות פאה נכרית שלה, ל"ש אם היא עשויה משערותיה או עשויה משער חברתה וכו' עש"ב. וכ"כ המג"א סק"ה משם הש"ג דמותר לכתחי' כדאיתא בפ"ו דשבת יוצאת אשה בחוטי שער וכו' ודלא כבאר שבע שחולק עליו עכ"ל ע"ש. גם הרב עטרת זקנים (ולא בבאה"ג ופר"ח שציין להם כבודו שלא נמצא שם כלום מזה) הביא מחלוקת הנ"ל, גם בדברי חמדות על הרא"ש מס' ברכות פ"ג אות קי"ט פסק להתיר, וכ"כ בעין משפט על הש"ס דגזיר כ"ח ע"ב בשם הרב יהושע בועז, ושם בהסגר הביא דברי הבא"ש שחולק ע"ז, גם בשו"ע לבעל התניא באו"ח סי' ע"ה פסק בפשיטות להתיר כדברי רמ"א והש"ג, וכן נר' מדברי הגר"א בבאוריו לסי' ע"ה ע"ש. גם הבאה"ט סובר כן באה"ע סי' קט"ו סקי"ד, גם הפמ"ג סי' ע"ה באשל אברהם אות ה' כתב ומ"מ במדינות שיוצאין בפאה נכרית מגולה יש להם לסמוך על הש"ע כאמור וכו' עכ"ל. וכן היא דעת הרב יד אהרן בהגה"ט כמ"ש משמו הרב כף החיים סי' ע"ה אות י"ט, ועי' בס' שד"ח אסיפת דינים אות ד' ד"ה הוכיח וכו' משם הרב ברוך ייטלש שכתב דיש לסמוך על ש"ג ורמ"א ולבוש כי הם עמודי הוראה ועיני כל העדה עליהם וכו' עכ"ל. גם באנציקלופדיה תלמודית אות ד' דת יהודית הביא מחלוקת הפוס' בזה ונר' דעתו להקל, ועד אחרן עי' להרב כף החיים שם שסיים שכן היא הסכמת האחרונים להתיר כדברי הרמ"א ע"ש.

הן אמת שכנגד זה ישנם פוס' המחמירים בזה והם הבאר שבע שהביאו האחרונים הנ"ל, גם הרב עצי ארזים אה"ע סי' כ"א הביא דברי עין משפט הנ"ל בגזיר וסתר ראייתו בדברים חזקים, וסיים דהמורים היתר חדשים מקרוב באו עתידים ליתן את הדין עכ"ל, גם הח"ס בגליון הש"ע פסק להחמיר וכתב שכן דעת שאלת יעב"ץ סי' ו' וחי' להחמיר.